

Nr 401

Av herr **Hedlund m. fl.**, *angående pensionärsbostadsbidragen m. m.*

(Lika lydande med motion nr 341 i Första kammaren)

Ordnandet av en god bostadsförsörjning för pensionärerna får för närvarande ses som en av de allra väsentligaste frågorna inom åldringsvården. I ett land som vårt med allmänt sett hög standard och goda ekonomiska förutsättningar borde det vara självklart att de gamla, vilkas insatser för det nuvarande välståndet inte får förbises, beredes möjlighet till en ålderdom i personligt disponerade hem och bostäder så länge inte ohälsa gör speciell vård nödvändig. Tyvärr måste konstateras att förutsättningar för en sådan ålderdom saknas för många folkpensionärer och att många pensionärs bostadsförhållanden inte fyller de krav, som numera anses självklara för mycket stora delar av den aktivt verksamma befolkningen.

Tillfredsställande förhållanden och möjligheter för pensionärerna är givetvis inte beroende av enbart bostadsfrågan. Det är också en ekonomisk fråga, och det är en fråga om de gamlas möjligheter att få vård och tillsyn i sina hem. Så länge folkpensionerna inte är på väsentligt högre nivå än som nu är fallet, har den ekonomiska frågan emellertid en avgörande betydelse. Det måste konstateras att folkpensionerna inte ger ekonomiskt underlag för en bostad av i och för sig önskvärd standard. Det har inte varit möjligt att få till stånd en utbyggnad av folkpensioneringens grundförmåner i tillfredsställande takt, men givetvis måste målet för folkpensioneringen vara att ge alla pensionärer en god grundtrygghet, så att speciella tillägg eller bidrag för t. ex. hållande av bostad blir överflödiga. Det synes dock inte möjligt att få till stånd en så snabb och radikal förbättring att de nuvarande bostadsproblemen därigenom blir lösta inom rimlig tid. Vidare måste uppmärksammas att det är nödvändigt inte endast med åtgärder för att ge folkpensionärerna ekonomiska möjligheter till en bostad utan också för att skapa tillgång på lämpliga pensionärsbostäder.

Det speciella bostadsstödet till pensionärerna utgår nu i två former, pensionärsbostadsbidrag och kommunalt bostadstillägg. Pensionärsbostadsbidraget bekostas helt av staten och avser att tillsammans med kommunalt bostadstillägg täcka kostnaden för en bostad, för vilken

standard, utrustningskrav m. m. är angivna i kungörelsen om pensionärsbostadsbidrag. Bidragets storlek är beroende av skatteunderlaget i den kommun som är i fråga. Som exempel kan nämnas att högsta bidrag, 625 kronor, utgår i fråga om kommuner med under 24 skattekronor. Bidrag i medelläge, 475—375 kronor, utgår vid ett skatteunderlag av 30—33: 99 skattekronor per invånare. Lägsta bidrag, 175 kronor, utgår då skatteunderlaget är 40 skattekronor eller däröver per innevånare. Enligt vår mening ligger bristerna i pensionärsbostadsbidragets konstruktion främst i att det grundar sig på skatteunderlag som inte längre är aktuella och att bidraget redan vid ett skatteunderlag som ligger avsevärt under medelskattkraften blir av så ringa omfattning att stimulansen till ordnandet av pensionärernas bostadsfråga till väsentliga delar går förlorad.

Till de kommunala bostadstilläggen utgår statsbidrag. Kommunen skall svara för två procent per antalet skattekronor per innevånare, dock lägst 25 och högst 80 procent av kostnaden. Formellt är kommunandelen alltså skatteunderlagsdifferentierad, men i praktiken spelar det mycket liten roll. Det framgår av att kommunandelen nu beräknas bli genomsnittligt 79,4 procent. Den nämnda 25-procentregeln spelar ingen praktisk roll. Följden av beslutet vid 1962 års riksdag, då kommunandelens maximum höjdes från 60 till 80 procent, har blivit att nära nog 20 procent ytterligare har lastats över på kommunerna. Till följd av denna konstruktion av skatteunderlagsberäkningen men också till följd av att folkpensionärernas andel av befolkningen är olika i skilda kommuner, är skillnaden mellan såväl utgående bostadstillägg som kommunernas kostnad för dessa synnerligen stor. Härvid är att märka att ett högt bostadstillägg ingalunda regelmässigt är förknippat med hög kostnad per skattekrona räknat för kommunen. Det motsatta förhållandet synes vanligare. Det förekommer att kommuner med endast några hundratal kronor i bostadstillägg har en kostnad för dessa som (per skattekrona räknat) flera gånger överskrider motsvarande kostnad i kommuner där bostadstilläggen är flera gånger större. Det måste också uppmärksammas att den maximering till en krona per skattekrona som gäller för kommunernas folkpensionskostnader inte omfattar kostnaderna för bostadstilläggen. Följden av dessa regler blir en principvidrig orättvisa lika behövande pensionärer emellan och ett otillräckligt bostadsstöd för många pensionärer. Enligt vår mening är en förhållandevis genomgripande förändring av grunderna för samhällets stöd till pensionärernas bostadsförsörjning nödvändig om dessa konsekvenser skall kunna elimineras.

Vid tillskapandet av en annan ordning på området bör uppmärksammas att kommunernas medverkan är nödvändig om en tillfredsställande lösning skall kunna uppnås. Statens organ har inte den lokala kännedom, kännedom om personliga förhållanden och möjligheter, konkret kunskap

om bostadsmöjligheterna på orten etc. som är nödvändiga om pensionärernas bostadsfråga skall kunna lösas på ett smidigt sätt och under personligt hänsynstagande. Man torde också kunna utgå från att kommunerna är positivt inställda till en medverkan, om blott de ekonomiska möjligheterna och konsekvenserna blir rimliga. Åldringsvården åvilar i princip kommunerna. I åldringsvården ingår bostadsfrågan som en synnerligen väsentlig och grundläggande del. Det skulle således kunna anses följdriktigt att ordnandet av pensionärernas bostadsfråga principiellt vore lika förpliktande för kommunerna som t. ex. hållandet av ålderdomshem. Ett sådant betraktelsesätt synes konsekvent, inte minst emedan såsom nämnts inflyttning på ålderdomshem bör undvikas så länge hälsoskäl ej gör det nödvändigt. Under den bestämda förutsättningen att för olika kommuner likvärdiga och rimliga ekonomiska möjligheter och villkor tillskapas är vi för vår del beredda att fullt ut biträda en sådan förpliktelse för kommunerna. Härav följer emellertid att det nuvarande stödet till pensionärernas bostadsförsörjning måste reformeras.

Enligt vår mening är två av huvudgrunderna för beviljande av pensionsbostadsbidrag, pensionärens ekonomiska situation och kravet att bostaden skall ha en viss standard, i princip riktiga och bör utgöra grund även vid tillskapandet av ett nytt bostadsstöd till pensionärerna. Inträffar t. ex. att pensionärens ekonomiska situation berättigar till bidrag men att bostaden inte fyller kravet på standard, skulle följden bli en förpliktelse för kommunen att genom förbättring av bostaden eller genom anskaffande av annan lämplig bostad tillse att standardkravet uppfylles. En sådan förpliktelse gör det nödvändigt med en stödform till bostadsförbättring av de nuvarande förbättringslånens karaktär. I många fall kan emellertid inte bostadsfrågan lösas genom förbättring av en redan befintlig bostad, utan uppförande av pensionärsbostäder kan bli nödvändigt. Här bör påpekas att pensionärsbostäderna inte bör vara kategoribebyggelse utan på ett naturligt sätt infogas i annan bostadsbebyggelse. För att inte kommuner som i relativt stor utsträckning måste uppföra pensionärsbostäder skall komma i ett sämre läge kan en speciell stödform vara erforderlig, t. ex. genom en räntefri stående lånedel eller ett direkt uppförandebidrag. Dessa spörsmål bör närmare övervägas vid den utredning som bör komma till stånd.

I fråga om den nya stödformens storlek bör eftersträvas att den, i likhet med vad som nu i princip är avsikten med pensionärsbostadsbidraget och det kommunala bostadstillägget tillsammans, skall vara på sådan nivå att den täcker kostnaden för en sådan bostad i vederbörande kommun, som väl fyller det uppställda standardkravet. I fråga om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun skall enligt vår mening folkpensionskostnaderna i princip åvila staten. Från den utgångspunkten

skulle staten helt svara för det nya bidraget. Med hänsyn till att kommunerna oundgängligen måste ha det avgörande inflytandet vid bedömningen av bidragsförutsättningarna och därmed vid beviljandet av bidraget kan emellertid hävdas att de även bör bidra till kostnaderna. Om kommunerna kompenseras på annat sätt, t. ex. genom grundbidragsprincipen, kan en kommunal kostnadsandel av rimlig storlek accepteras. En förutsättning är dock att denna kostnadsandel på ett likvärdigt sätt belastar olika kommuner. Det bör, även om s. k. millimeterrättvisa inte kan uppnås, eftersträvas att kostnaden att ge berörda pensionärer bostäder av en viss standard blir likvärdig i landets olika kommuner. Både skatteunderlaget per innevånare och det relativa antalet berörda pensionärer måste således beaktas. Vad beträffar de ekonomiska prövningsgrunderna bör grunder av den art som gäller för det kommunala bostadstillägget kunna tjäna som utgångspunkt, men givetvis bör de justeringar som motiveras av bl. a. förändrat penningvärde och den allmänna inkomstutvecklingen vidtagas. Vi förordar att nuvarande kommunala bostadstillägg och pensionärsbostadsbidrag omvandlas till ett efter dessa riktlinjer utformat enhetligt stöd till pensionärernas bostadsförsörjning och att härför erforderligt utredningsarbete snarast igångsättes.

Den reform och omläggning som här skisserats kan uppenbarligen inte genomföras på en enda gång. Särskilda övergångsbestämmelser kan bli erforderliga liksom inledningsvis vissa dispensmöjligheter, men givetvis ger detta inte anledning att dröja med reformens förberedelser. Det är tvärtom angeläget att vissa praktiska åtgärder redan nu vidtages i reformens riktning. Främst bör vissa ändringar genomföras i nu gällande bestämmelser för erhållande av pensionärsbostadsbidrag, vilka för övrigt är motiverade oavsett här förordade reform.

Pensionärsbostadsbidraget utgår nu i fråga om lägenheter i flerfamiljshus, för vilket tertiär- eller tillägglån eller statlig ränteeftergift beviljats, samt lägenhet, som är inrymd i en- eller tvåfamiljshus, för vilket egna-hemslån eller statlig ränteeftergift beviljats. I samtliga fall ställes kravet att lägenheten skall vara färdigställd tidigast den 1 juli 1946 och utrustad med anordningar för centraluppvärmning, vatten- och avloppsledningar och vattenklosett. I fråga om lägenhet i hus som nybyggt efter nämnda datum gäller därjämte att den skall vara utrustad med badrum eller duschrumbadrum. Dessa bestämmelser är alltför restriktiva och begränsade. Vidgningar bör därför genomföras. Dessa bör gälla dels den nämnda tidsgränsen för färdigställandet, dels kravet att statligt stöd i någon av de nämnda formerna skall ha utgått, dels det nu gällande kravet på hyresupplåtelse.

I fråga om kravet att lägenheten skall vara färdigställd tidigast den 1 juli 1946 torde icke kunna bestridas att en lägenhet, som färdigställts

före nämnda datum och underhållits väl, i åtskilliga fall uppfyller de standard- och utrustningskrav som gäller. Det torde inte heller kunna bestridas att åtskilliga lägenheter efter nämnda datum utan statligt stöd förbättrats eller ändrats på sådant sätt, att standard- och utrustningskraven måste anses uppfyllda. Omständigheten att statligt stöd ej utgått utgör dock hinder för pensionärsbostadsbidrag i sådana fall.

Bestämmelserna rörande pensionärsbostadsbidraget är även så utformade att bidraget kan utgå endast om pensionären är hyresgäst, således icke om han står som ägare till bostaden. Även härigenom sker ett ej önskvärt utestängande från möjligheterna till bidraget. En pensionärs ekonomiska situation kan inte anses vara bättre enbart av den anledningen att han står som ägare till en- eller möjligen tvåfamiljshus. Utgifterna för bränsle- och andra driftkostnader samt ränteutgifter och eventuella amorteringar torde i många sådana fall vara lika höga eller högre än hyreskostaden för en lämplig bostad. Det måste anses oriktigt att ägandeförhållandet skall vara avgörande vid beviljande av pensionärsbostadsbidrag. Utgångspunkterna för bedömningen bör i stället vara vederbörandes ekonomiska situation och bostadens kvalitet. Från sådana utgångspunkter bör enligt vår mening pensionärsbostadsbidraget kunna beviljas även i fall då pensionären står som ägare till bostaden. Tillvägagångssättet i fråga om fastställande av bidraget, utbetalning m. m. blir annorlunda i sådana fall än vid hyresupplåtelse, men detta torde inte medföra några svårigheter.

Enligt vår mening bör således de för det nya stödet huvudsakliga grunderna, vederbörandes ekonomiska situation och bostadens standard och utrustning, redan nu börja tillämpas i fråga om det nuvarande pensionärsbostadsbidraget. Härigenom skulle en viss förberedelse komma till stånd för den förordade reformen. Vi föreslår därför att beslut nu fattas om erforderliga ändringar i kungörelsen om pensionärsbostadsbidrag.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen i syfte dels att främja pensionärernas bostadsförsörjning och bereda dem möjlighet att bo i normal hemmiljö, dels att avlägsna de orättvisa skillnader i fråga om bostadsstödet till pensionärerna, som nu råder såväl pensionärer som kommuner emellan, måtte

I. besluta att pensionärsbostadsbidrag från och med den 1 juli 1963 i enlighet med vad i motionen anförts må utgå även i fall då lägenheten är inrymd i hus, för vilket statligt bostadslån eller ränteeftergift ej beviljats, och utan avseende till tidpunkten för lägenhetens färdigställande samt även i de fall då pensionären är ägare till den fastighet i vilken bostaden är inrymd;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att av ovan angivna beslut föranledda ändringar i kungörelsen den 29 augusti 1958 (nr 483) om pensionärsbostadsbidrag måtte vidtagas;

III. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt tillsättande av särskilda sakkunniga för utredning och framläggande av förslag rörande pensionärernas bostadsförsörjning i enlighet med i motionen angivna riktlinjer, nämligen sammanförande av nuvarande pensionärsbostadsbidrag och kommunala bostadstillägg till en stödform, likvärdig stödnivå för berörda pensionärer i olika kommuner, en mellan stat och kommuner rimlig och mellan olika kommuner likvärdig kostnadsfördelning samt åtgärder till befrämjande av kommunernas anskaffande av bostäder för pensionärer, samt

IV. beakta vad i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 25 januari 1963

<i>Gunnar Hedlund</i>	<i>Lars Eliasson</i> i Sundborn	<i>Nils G. Hansson</i> i Skegrie
<i>S. G. W. Wahlund</i>	<i>Sven Vigelsbo</i>	<i>Per Svensson</i> i Stenkyrka
<i>Harald Larsson</i> i Hedenäset	<i>Gustaf Svensson</i> i Vå	<i>Gunnar Larsson</i> i Luttra
